

TERCER CONGRÉS
CATALANISTA
2008-2009

ÀMBIT DE POLÍTICA

PROCÉS D'INDEPENDÈNCIA

4.4.- Estat propi i canvis socials i polítics: prioritat o simultaneïtat?

Autora: Rut Carandell i Rieradevall

Advocada i directora de l'Escola de Prevenció i Seguretat Integral de la Universitat Autònoma de Barcelona.

La transversalitat ideològica, factor clau per a l'emancipació nacional

---

1. Introducció	2
2. La necessitat de superar les diverses formes del gradualisme	2
a) L'esterilitat del gradualisme. Del "peix al cove" a la "pluja fina" o la "gestió sense política"	3
b) La inutilitat del pactisme sense resultats	3
c) El procés d'emancipació contra l'immobilisme	4
3. La via per a l'emancipació nacional: transversalitat ideològica, internacionalització i unilateralisme	5
a) Transversalitat ideològica i unitat civil i democràtica.....	5
b) La internacionalització del fet nacional català	7
c) L'unilateralisme.....	8
4. Conclusió: la feina de la generació posterior a la transició	9

1. Introducció

El període de 30 anys de funcionament constitucional¹ de l'Estat espanyol ha de donar lloc a la reflexió de tots els partidaris que Catalunya pugui exercir el dret d'autodeterminació a curt termini. Aquesta reflexió, lògicament, ha de superar l'estadi intel·lectual i ha de conduir a emprendre l'acció necessària per a fer realitat el somni català de la llibertat i la plenitud nacional en un termini d'entre 4 o 8 anys. Precisament en aquest període de 30 anys, hem estat testimonis com diverses nacions a Europa i fora d'Europa (no pas amb menys dret que nosaltres, però sí amb menys viabilitat i identitat pròpia) han accedit a la seva llibertat. Com és que hem arribat a aquesta situació? Com en podríem sortir? Per què els Països Catalans no poden emprendre un procés semblant?

En aquest text, de forma sintètica, intentaré donar resposta a aquestes preguntes. El text es divideix en dos blocs, un d'analític i un altre de propositiu. En primer lloc, a l'apartat titulat *La necessitat de superar les diverses formes del gradualisme* em centraré a descriure les fórmules que ha emprat fins ara el catalanisme que, en aquests inicis del segle XXI, s'ha fet evident que ja han arribat al col·lapse. En segon lloc, a l'apartat *La via per a l'emancipació nacional: transversalitat ideològica, internacionalització i unilateralisme* esbossaré unes línies d'acció que pretenen superar aquesta situació i persegueixen l'assoliment de la llibertat en un termini de 4 o 8 anys. Aquesta acció ha de ser concebuda com un compromís que assumeix la nostra generació.

2. La necessitat de superar les diverses formes del gradualisme

Dues són les raons que, al meu entendre, han endarrerit l'assoliment de resultats substancials en el procés de l'alliberament nacional: la confiança en el gradualisme com a mecanisme per aconseguir avenços nacionals amb caràcter progressiu i un pactisme mal entès i sobrevalorat.

---

¹ Prefereixo emprar deliberadament el terme "constitucional" que no pas "democràtic", atès que –al meu parer– l'Estat espanyol presenta importants dèficits de democràcia real. Entre aquests dèficits, als quals em referiré també en el text, cal destacar-ne els següents: la manca de reconeixement del dret d'autodeterminació de les nacions situades principalment dins el seu territori (Països Catalans, País Basc, Galícia); l'establiment de la Llei de partits polítics, dissenyada per a prohibir la participació d'opcions polítiques incòmodes a l'Estat; la configuració del Tribunal Constitucional com a àrbitre sense cap garantia per a les minories nacionals o d'altre mena; un sistema electoral de poca qualitat (manca de llistes obertes, escassa proporcionalitat, etc.); uns mitjans de comunicació massa dependents del poder polític; etc.

a) L'esterilitat del gradualisme. Del “peix al cove” a la “pluja fina” o la “gestió sense política”

El que he anomenat gradualisme ha rebut a casa nostra diverses denominacions metafòriques, com ara, “peix al cove”, “pluja fina” o “gestió per la gestió”. Totes dues són ben conegudes i han estat formulades per dirigents de formacions inserides dins la tradició catalanista. El procés del darrer estatut de 2006 ha tingut la utilitat de revelar l'esterilitat d'aquesta via. En primer lloc, retallat per un pacte humiliant en contra del redactat aprovat pel Parlament de Catalunya i, en segon lloc, pendent de tornar a ser retallat pel Tribunal Constitucional, un organisme al servei del poder central espanyol i amb dubtosa legitimitat democràtica.

Recentment, Heribert Barrera, un dels participants en els inicis d'aquest període de 30 anys, assenyalava amb contundència la impossibilitat de continuar amb les fórmules emprades fins ara:

1r. Catalunya pot continuar com ara? Segur que no. Anem perdent posicions i el nacionalisme imperialista espanyol refloreix. Si no avancem, recularem irreversiblement. En l'Estat actual els catalans no tenim altra perspectiva que la d'ésser assimilats, perdre la batalla de la llengua i acabar com una regió més, sense cap garantia que això signifiqui el final de les discriminacions i de l'explotació sistemàtica. La pròxima sentència del Tribunal Constitucional probablement ho deixarà clar. Si no ens resignem a aquest destí, l'única sortida és la independència.²

b) La inutilitat del pactisme sense resultats

El pactisme mal entès i sobrevalorat consisteix a exacerbar com a virtut específica de la nostra psicologia col·lectiva la voluntat d'arribar a acords per damunt de qualsevol cosa. S'arriba a enaltir el pacte pel pacte, malgrat que no obtingui cap resultat tangible. Ben sovint aquesta idea del pactisme es disfressa de “pedagogia”. En ocasions, es diu des de Catalunya mateix que els catalans no ens sabem explicar a Espanya, que cal fer pedagogia a Madrid. Això és ridícul i, a més, resulta tan injust com culpabilitzar la víctima dels mals que pateix en lloc de fer-ho a qui els infligeix. És ridícul cercar el

---

² Vegeu BARRERA, Heribert, “Oportunitat i viabilitat de la proposta de Joan Carretero”. A: *AVUI*, 20 de maig de 2009.

pacte, la pedagogia o la persuasió subtil de qui té molt clar un model d'estat d'assimilació de tota diversitat que no sigui reconduïble a una peculiaritat antropològica, folklòrica o regional, com havia arribat a ser, fins i tot, durant bona part del franquisme. Els espanyols identifiquen els catalans com a problema per a Espanya i la solució que vénen practicant des de fa 300 anys és l'assimilació i l'anorreament de tota especificitat exclusivament catalana: llengua, cultura, costums, dret, formes de vida, etc. Així, per exemple, una alta dirigent espanyola es lamentava esgarrifada davant la possibilitat que la companyia Gas Natural (amb seu a Barcelona) pogués fer-se amb el control de la companyia energètica ENDESA perquè la seu d'una empresa d'aquesta importància estratègica no podia situar-se "fuera del territorio nacional". Els espanyols tenen molt clares les coses; els catalans les hi comencem a veure, però si no reaccionem aviat correm el risc de desaparèixer.

c) El procés d'emancipació contra l'immobilisme

Gradualisme i pactisme condueixen inexorablement a la conservació de l'*status quo* i a l'immobilisme. A hores d'ara, al nostre país comença a haver-hi un elevat grau de consens que tan sols ens en sortirem si assumim que ni el gradualisme ni el pactisme no són instruments aptes per a aconseguir la nostra emancipació com a nació. De fet, ja fa més de 100 anys que havíem arribat a aquest diagnòstic. Entre molts altres, poden resultar il·lustratives aquestes paraules de Valentí Almirall, escrites l'any 1885:

Si separant los ulls del passat los fixem en lo present, la vergonya i la indignació han de fer-nos sortir los colors de la cara. Veritat és que disfrutem de cert benestar material; veritat és que, relativament a lo restant de la nació, tenim certa riquesa; però tal benestar i riquesa hem hagut de comprar-los a preu de dignitat. Catalunya no té personalitat reconeguda ni menys respectada, i els catalans, en los demás detalls insignificants de la vida, hem de sentir l'estigma de la subjecció. Avui no som més que una part d'una nació caduca, quals esplendors, sens força ja ni per governar-la, conserven, no obstant, prou esma per estrènyer cada dia més les lligadures amb què tenen amarrades les regions que es mostraren un dia amb personalitat pròpia. La nostra vida moral i política és avui perfectament nul·la; lo nostre caràcter és avui completament desnaturalitzat, rebaixat.

La comparació entre el passat i el present nos diu ben clar on està lo mal. Lo gran principi de llibertat en què es basava la Confederació Catalano-Aragonesa va elevar-nos; la subjecció que ens ha imposat l'autoritarisme absorbent castellà nos ha enfonsat. Conegut lo mal, no és difícil saber on se troba el remei³.

Segurament a l'època d'Almirall, finals del segle XIX, la societat catalana no estava en disposició per a un procés d'emancipació. L'escenari de principis del segle XXI ha canviat radicalment i l'oportunitat reclama que ho emprenguem.

3. La via per a l'emancipació nacional: transversalitat ideològica, internacionalització i unilateralisme

En síntesi, els factors decisius per a reeixir en el nostre procés d'emancipació com a nació són els tres següents:

- a) Transversalitat ideològica i unitat civil i democràtica de tots els que compartim el mateix objectiu d'alliberament nacional.
- b) Internacionalització del fet nacional català i establiment d'aliances internacionals sòlides amb els principals actors de l'escenari mundial.
- c) Unilateralisme. L'emancipació nacional tan sols pot arribar amb un acte de trencament de l'*status quo*. El primer pas, necessàriament, no pot comptar amb la comprensió de l'Estat que es vol abandonar i, lògicament, no es pot encabir en l'ordenament jurídic.

Aquests tres factors es presenten en l'ordre cronològic en què s'han de produir per a arribar a l'exercici ple de la sobirania, si bé la internacionalització del fet nacional català pot encavallar-se amb totes les etapes.

a) Transversalitat ideològica i unitat civil i democràtica

Tots els que compartim la necessitat que la nostra nació pugui constituir un estat propi a curt termini –com tenen les nacions normals del món– hem de comprometre-nos-hi i unir-nos arraconant les diferències ideològiques, legítimes i naturals en tota societat

---

³ Valentí Almirall, 1885. Citat a: CUCURULL, Fèlix. *Panoràmica del nacionalisme català*. París, 1975

complexa. Tan sols hi ha un aspecte que resulta ineludible exigir a qualsevol que s'incorpori al projecte: la profunda concepció democràtica que, al nostre país, compta amb una sòlida tradició en el republicanisme. De fet, de la manera que el fem servir aquí, el terme *transversalitat* no és més que un equivalent de *patriotisme*, però té l'avantatge de ser expressiu i alhora posar de manifest que el que es persegueix és aixoplugar totes les persones que, amb una convicció democràtica i tolerant, volen la llibertat de la nostra nació. En un article, que li va costar un expedient i la suspensió de militància, Joan Carretero afirmava el següent:

Patriotisme per posar l'interès nacional de Catalunya per davant de qualsevol altra consideració, de qualsevol altre interès particular, per legítim que pugui ser. Dignitat per no tolerar cap humiliació a la nostra nació, ni que només sigui per honorar els qui ens van precedir en la lluita per la llibertat de la pàtria, fins l'extrem que alguns hi van deixar la vida. Patriotisme i dignitat: Catalunya no mereix menys.⁴

Més recentment encara, el catedràtic Joan Ramon Resina ha expressat la necessitat de la transversalitat amb una gran claredat:

Dit clarament: que encara hi hagi independentistes a CiU o a Esquerra és una contradicció, no d'aquests partits, que arriben on arriben, sinó dels independentistes que hi militen. La llibertat no pot ser monopoli de cap *partit*, sinó del compromís de catalans de totes classes i procedències, no perquè les diferències hagin de desaparèixer en un pretès agermanament, sinó perquè la llibertat és el bé prioritari de tots. Això no vol dir que la independència hagi de caure del cel com pluja fina, sinó que necessita el concurs de totes les classes socials, perquè el país ho són totes.⁵

---

⁴ Vegeu CARRETERO, Joan. "Patriotisme i dignitat". A: *AVUI*, 18 d'abril de 2009.

⁵ Vegeu RESINA, Joan Ramon. "Un poble que potser no vol morir". A: *AVUI*, 23 de maig de 2009.

De fet, els espanyols mateixos donen mostres sovint d'una gran capacitat d'actuació transversal, que supera les diferències ideològiques, recentment, el pacte PSOE-PP al País Basc⁶ és una mostra contundent de la capacitat dels grans partits espanyols de superar l'eix dreta-esquerra. Es tracta d'un pacte en clau purament espanyola, com ho fou en el seu moment la Llei de partits polítics o com ho han estat sovint nombroses lleis, com ara, la Llei de dependència, entre moltes d'altres.

I els catalans, en serem capaços? En definitiva, tenim prou patriotisme?

b) La internacionalització del fet nacional català

Com hem dit, mentre es construeix la unitat transversal que propugnem, ja es pot treballar ara mateix en la internacionalització del fet nacional català. I també, sens dubte, en el moment d'exercici de l'acció unilateral, les complicitats internacionals resultaran decisives. Cal, doncs, establir aliances internacionals sòlides amb els principals actors de l'escenari mundial. I quan dic actors de l'escenari mundial, em refereixo, és clar, als Estats Units, la Unió Europea i els principals estats europeus (incloent Rússia) i, per què no? els grans països asiàtics. Lògicament, també caldrà tenir una atenció especial de les principals organitzacions internacionals com la ONU, l'OCDE, el Consell d'Europa, la UNESCO, etc.

La tasca no és senzilla i l'Estat espanyol boicotejarà i ridiculitzarà qualsevol iniciativa catalana (com ha fet, per exemple, amb la nostra aspiració a disposar de seleccions nacionals esportives, com qualsevol país normal). Cal persistir.

---

⁶ Per cert, la majoria dels mitjans de comunicació van destacar el fet que el socialista Patxi López hagués eliminat "referències religioses" en prendre possessió del càrrec de lehendakari. Tan sols religioses? López va "prometre" en lloc de "jurar", ho va fer sobre un exemplar de l'estatut en lloc de la Bíblia i va evitar esmentar el nom de Déu - acomplint, irònicament, el manament diví- com havien fet els anteriors lehendakaris, ja des de la 2a. República. Curiosament, l'enfocament dels mitjans ha posat l'èmfasi en el fet que aquest era un acte d'afirmació laica o laïcista. Des del meu punt de vista, resulta una gran ceguesa no adonar-se que és, sobretot, un acte polític d'afirmació del marc legal espanyol.

c) L'unilateralisme

Com hem vist, el fet que no sigui possible cap etapa intermèdia (federal o d'altre tipus) dins l'Estat espanyol només deixa obert el camí de la declaració unilateral d'independència. Dins d'Espanya, tan sols hi ha l'opció de ser "comunidad autónoma de régimen común". I ja sabem que aquesta denominació encobreix una fórmula de descentralització merament administrativa o de gestió: les grans decisions polítiques corresponen a l'Estat i la comunitat autònoma s'ha de limitar a administrar els recursos que li són assignats pel mateix Estat (que en el cas de tots els Països Catalans comporten una reducció substancial com a resultat de l'espoli fiscal).

Així doncs, cal treballar incansablement per esdevenir la majoria social i política a cada un dels Països Catalans i proclamar la República Catalana al primer Parlament on s'assoleixi i després convocar el referèndum d'autodeterminació que la ratifiqui. És innecessària una etapa prèvia en la qual una majoria pluripartidista faci un gest al Parlament a favor del dret a l'autodeterminació o convoqui una consulta pels seus propis mitjans. El camí seguit pel Quèbec només té sentit en un Estat que reconegui el dret a decidir, que no és el cas espanyol⁷.

En conseqüència, l'emancipació nacional tan sols pot arribar amb un acte de trencament de l'*status quo*. El primer pas, necessàriament, no pot comptar amb la comprensió de l'Estat que es vol abandonar i, lògicament, no es pot encabir en l'ordenament jurídic. De fet, sempre que hem avançat nacionalment parlant, ha estat gràcies a un acte de decisió autòcton que ha desbordat els marcs de la legalitat. Potser l'exemple més clar és l'actuació de Francesc Macià amb la proclamació de la república catalana el 1931.

---

⁷ Recordem que amb el mateix projecte de Llei de consultes populars que es tramita ara al Parlament, Catalunya no té, com a nació, cap atribució real i efectiva que no tingué l'any 1980 en matèria de consultes populars per via de referèndum. Per contra, l'Estat espanyol manté respecte les consultes que pugui plantejar Catalunya, les mateixes prerrogatives, ni una menys, que es va arrogar l'any 1980, com a continuació de l'article 149.1.32 de la Constitució.

4. Conclusió: la feina de la generació posterior a la transició

El procés presenta una claredat i una senzillesa remarcables. Precisament, aquest factor de senzillesa el farà més atractiu i comprensible a àmplies capes de la ciutadania i alhora evitarà caure en es viaranys envitricollats en què sempre ens vol fer caure l'Estat i les seves estructures de domini. En canvi, la feina per a aconseguir-ho és de gran complexitat, atès que necessita comptar amb lideratges forts capaços d'aparcar, d'arraconar les discrepàncies.

A cada generació li correspon una missió en l'evolució històrica d'un poble. La generació de la postguerra va aguantar el país en condicions duríssimes i la generació del període de "la transició" ha portat el país fins on som ara. Cada etapa té les seves dificultats i les seves característiques i pot no resultar oportú ni just jutjar-la des d'un altre context.

En qualsevol cas, la nostra generació post-transició es troba en un punt que ha de ser inflexió cap a l'alliberament definitiu. La nostra generació té la responsabilitat d'aconseguir la llibertat. *A les generacions posteriors els correspondrà bastir l'edifici del nou Estat català en un sistema plenament democràtic i integrat de ple dret dins la Unió Europea.*

=====

Barcelona, 21 de maig de 2009